

Наукові інтереси: іншомовна комунікативна культура, інноваційні методи навчання, комунікативна компетенція.

INFORMATION ABOUT AUTHOR

LYSENKO Liudmyla Oleksandrivna – PhD, Associate Professor, Chair of Linguodidactics And

Foreign Languages Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: foreign language communicative culture, innovative teaching methods, communicative competence.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022 р.

УДК 117. 38: 36

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-192-195

ЛОКАРЕВА Юлія Валеріанівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецької освіти

Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8043-8130>

e-mail: julialokareva@gmail.com

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вирішення питання щодо підвищення якості навчального процесу в вищій школі безпосередньо пов'язане з проблемою формування дослідно-пізнавальної та експериментальної активності студентів, яка є складовою мотиваційного, когнітивного, креативно-рефлексивного компонентів професійного становлення та однією з головних умов розумового розвитку, тому що інтелектуальна сфера успішно розвивається лише за умов присутності та розвитку пізнавальних потреб.

Традиційна система освіти недостатньо орієнтована на індивідуальність студентів, тому необхідний пошук нових систем та технологій, форм та методів. Педагогічні сучасні технології передбачають новий підхід до навчання, виховання та формування особистості студента. Без відповідного рівня пізнавальної активності в навчально-виховному процесі не можливе належне засвоєння студентами знань, умінь та навичок, тому проблема стимулювання пізнавальної, дослідницької, експериментальної активності та самостійності під час навчання не втрачає своєї актуальності, а її розв'язання стає можливим за умови наукової розробки й застосування педагогічних інноваційних технологій у вищій школі, як під час аудиторних занять, так і в позааудиторний час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окремі аспекти використання методу художньо-творчого проекту на заняттях з різних дисциплін, зокрема музичного мистецтва, у своїх дослідженнях розглядали О. Горбенко, Л. Козак, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, Н. Пахомова, О. Пехота, О. Тягло, О. Щолокова, О. Фролов, В. Цимбал та інші [1; 2; 3; 4; 6; 7; 8].

Мета статті полягає в обґрунтуванні методики підготовки художньо-творчого проекту в процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному освітньому просторі набули широкого використання ідеї проектного навчання. Проектна діяльність сприяє розвитку дослідницько-пізнавальної, експериментальної активності студентів, формує вміння самостійно набувати нові знання та поєднувати їх в єдину систему, організація пізнавальних процесів тощо.

Проект – це поєднання теорії та практики, постановка певного розумового завдання і практичне його виконання. Освітні проекти спрямовані на оволодіння різними способами творчої, дослідницької, експериментальної діяльності, духовне та професійне становлення особистості через активні дії й створення суб'єктом власної стратегії навчання.

Слово «проект» європейськими мовами було запозичене з латині й означає «той, що висувається вперед». Згодом проект починають розглядати як ідею, за якою суб'єкт може і має право розпоряджатися власними думками. Метод проектів (від грецької – «шлях дослідження») – це система навчання, у процесі якої студенти здобувають знання шляхом планування і виконання практичних завдань (проектів), які поступово ускладнюються [4, с. 146].

За діяльністю, яка є домінуючою у проекті, проекти бувають: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, телекомунікаційні, практико-орієнтовані (навчально-методичні), художньо-творчі.

Таким чином, проектна технологія є однією з інноваційних технологій навчання і

виховання, яка поєднує теоретичні знання та їх практичне застосування для розв'язання конкретних життєвих чи професійних проблем [4, с. 55].

Суть проектної технології – стимулювати інтерес студентів до певних проблем, які передбачають володіння певною сумою знань, та через проектну діяльність, а саме через розв'язання однієї або цілої низки проблем показати практичне застосування надбаних знань – від теорії до практики» [5].

Серед багатогранної палітри сучасних методів проектної діяльності для творчих спеціальностей особливою популярністю користується метод художньо-творчих проєктів. У наш час він вважається технологією XXI століття, адже дає змогу ефективно формувати у студентів ключові компетентності: інформаційно-комунікативну, загальнокультурну, громадянську, соціальну; дає можливість залучати до науково-дослідної та пошукової діяльності.

Метод художніх проєктів передбачає інтеграцію різних знань (загальнохудожніх, музично-теоретичних, художньо-виконавських тощо) для розв'язання однієї проблеми, володіння достатнім знанневим обсягом, художньо-інтерпретаційними, творчопрогнозувальними та комунікативними вміннями й, генеруючи при цьому нові ідеї, надає можливість засвоїти нові способи художнього спілкування, що набувають особливої значущості в соціокультурному середовищі [1, с. 278].

Процес музично-теоретичної підготовки досить складний і багатофункціональний. Програмою факультативів, спецкурсів музично-теоретичного спрямування у вищих навчальних закладах культури і мистецтва передбачено художньо-проектну діяльність студентів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів (бакалавр, магістр).

Організація художньо-проектної діяльності під час фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва передбачає: визначення учасників художньо-виконавського проєкту; визначення теми художнього проєкту; постановку проблеми, мети й завдання художнього проєкту; визначення типу й змісту художньо-проектної діяльності; добір методів і засобів реалізації художньо-творчого проєкту; самостійну художньо-творчу прогностичну діяльність студентів. Викладач рекомендує проєктні теми, надає методичну допомогу, пропонує необхідну літературу для самоосвіти, виявляє вимогливість до результатів художньо-проектної діяльності. Проєктні теми можуть формулюватися й створюватися також самими студентами.

Художньо-творчий проєкт за своїм змістом може бути: монопредметним, якщо виконується в межах однієї фахової дисципліни; міжпредметним, якщо інтегрується тематика інших фахових дисциплін. За формою оцінювання художньо-виконавський проєкт може бути: контрольньо-підсумковим (оцінювання музично-виконавської компетентності за результатами проведеного проєкту наприкінці вивчення й засвоєння навчального матеріалу); поточним (оцінювання музично-виконавської компетентності здійснюється за результатами проведеного художнього проєкту, який виконується в процесі навчального семестру) [1, с. 279].

Результатом художньо-проектної діяльності є презентація художньо-творчого проєкту на обласних, регіональних, всеукраїнських, міжнародних фестивалях-конкурсах, олімпіадах і наукових конференціях.

Метод художньо-творчих проєктів є універсальним і має широкий спектр, адже в ньому студент може творчо самовиразитися у різних якостях: виконавця-інструменталіста, вокаліста, науковця-дослідника, сценариста, режисера, актора, лектора-музикознавця тощо.

Проектна діяльність, як показує досвід її організації у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін, сприяє розвитку творчих якостей особистості студента. Згідно з підходами проектної діяльності йде орієнтація студентів на власне дослідження, в якому передбачається індивідуальний варіант вирішення проблеми. Використання методу художньо-творчих проєктів сприяє забезпеченню умов для розвитку індивідуальних здібностей та нахилів, формує творче мислення та інтелект, орієнтує студентів на самостійну діяльність та активізацію навчання.

Студенти вчаться самостійно планувати, організовувати й контролювати свої знання та дії. Розробка проєкту починається з визначення орієнтовного тематичного плану та змісту організації навчання студентів на кожному занятті в процесі виконання проєкту і закінчується рефлексивним аналізом усієї діяльності.

У процесі підготовки художньо-творчого проєкту на музично-теоретичних дисциплінах потрібно правильно поставити мету та окреслити основні завдання, серед яких виділяємо навчальну, розвивальну та виховну. Студенти повинні мати уявлення про особливості проектної діяльності, поняття «художньо-творчий проєкт», його основні етапи; навчитися працювати з інтернет-ресурсами, оформлювати матеріал в мультимедійну презентацію, робити рефлексивний аналіз власного виступу.

Також важлива функція художньо-проектної діяльності полягає у розвитку музичних здібностей студентів (почуття ритму, музичний слух, навички чистого інтонування) та творчих (артистизм, мовленнєва виразність, сценічна майстерність, акторська імпровізація). Виховна функція полягає у розумінні таких складних філософських та естетичних категорій як: почуття «прекрасного», «естетичний смак», формування художньої культури на найкращих зразках літератури, живопису, музики, що розширює загальну ерудицію та музикознавчий тезаурус.

У процесі підготовки художньо-творчого проекту пропонуємо застосування таких методів навчання: бесіда, ілюстрація, театралізація, метод проектів, метод мультимедійної презентації, репродуктивні та творчо-пошукові методи.

У роботі над індивідуальним проектом визначаємо основні етапи: мотиваційний етап; визначення проблеми і теми творчого проекту; визначення мети і завдань, формулювання обґрунтування (мотив) вибору теми творчої роботи; складання плану роботи для реалізації власного творчого проекту; робота над музичними ілюстраціями (вокальними, інструментальними), втілення сценічного образу, створення мультимедійної презентації, портфоліо, рефлексивний етап (самоаналіз власного виступу).

Мотиваційний етап є важливим у підготовці художньо-творчого проекту. Мотивація до навчання, до художньо-проектної діяльності, потреба займатися художньо-творчим проектом – обов'язкові складові мотиваційного компоненту професійного становлення особистості студентів. Творча активність студента, її формування та реалізація залежать від розвиненості мотиваційної структури. Такі соціальні явища, з одного боку, як знання, навички, вміння, звички, з іншого – ідеали, інтереси, установки, цінності, переконання, є основою творчої активності особистості.

Бажано підбирати тему художньо-творчого проекту та навчальні завдання з елементом новизни та непередбачуваності, що сприяє формуванню внутрішнього інтересу під час його виконання. Тому ми пропонуємо в роботу над художньо-творчим проектом включити мотиваційні вправи, тренінги, творчі завдання, мотиваційні запитання.

Важливий етап у підготовці художньо-творчого проекту є вибір теми проекту. Як допомогти студенту визначитися з темою творчого проекту? Викладач з музично-теоретичних дисциплін, заздалегідь склавши список тем проектів (банк проектів), пропонує студенту обрати одну з них. Допускається і такий варіант, що жодна із запропонованих тем

не зацікавила студента. У такому разі тему проекту студент може придумати самостійно. Тематика проектів може бути різною: яскраві сторінки з життя відомих композиторів, цікаві історичні факти створення улюбленого твору, історія виникнення музичних інструментів, історія нашого міста та творчі здобутки його яскравих представників у мистецтві тощо.

Наступним етапом художньо-творчого проекту є підбір музичних номерів, музична ілюстрація доповіді (інструментальна, вокальна, вокально-інструментальна) у власному виконанні. Враховуючи зайнятість студентів, найчастіше вибір творів відбувається з основної чи додаткової програми профілюючих дисциплін (основного музичного інструменту, сольного співу, хорового класу, диригування та ін.).

Студент з викладачем аналізують тему проекту, змістові лінії, основні образи, обирають твори, створюють купюри, винаходять музичні фрагменти, які підходять для розкриття даної теми. Якщо в репертуарі студента немає влучних творів, які б відображали основну ідею, студенту пропонується заздалегідь опанувати новий музичний матеріал.

У підготовці художньо-творчого проекту важливим етапом є робота з інтернет-ресурсами, ознайомлення з комп'ютерними програмами та оформлення проекту у мультимедійну презентацію. Викладач повинен допомогти оволодіти новітніми комп'ютерними програмами, внести корективи, створити відеоряд, який допоможе розкрити основну тему проекту.

Робота над текстом, театральномовленнєва діяльність включає в себе відпрацювання артикуляційних труднощів, агонічні вказівки в промовлянні тексту: *p*, *f*, *crescendo*, *sf.*, підготовка кульмінації, виразність мови, артистизм, елементи сценічної майстерності (пантоміма, жести), відчуття сцени, робота з уявною аудиторією тощо.

Прекрасним доповненням у роботі над образом стане показ відео-фрагментів видатних поетів, читців, акторів, артистів театру. Ми пропонуємо відеофрагменти у виконанні Б. Ступки, О. Сумської, Джамали та ін.), а також перегляд сценічних етюдів.

Одним із завершальних етапів художньо-творчого проекту є рефлексивний етап, який включає тренінг «Мій ідеальний виступ», (осмислення поняття «ідеальний виступ», усвідомлення своїх задач, мотивацію реалізації власного проекту, вміння робити самооцінку, самоаналіз виступу).

Ефективним методом рефлексивного етапу є реальна відеозйомка виступу (фрагменту), спільний перегляд та обговорення. Після виступу перед аудиторією бажано

запропонувати студенту запитання: «Тобі все вдалося? Що не сподобалось у виступі? Що заважало? Ти чогось злякався? Як виправити дану неточність у відтворенні образного змісту? тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Особливістю музично-теоретичної підготовки є її багатий виховний, формувальний, розвивальний, навчальний потенціал, досить тривалий і кропіткий процес набуття знань, вмінь і навичок з музично-теоретичних дисциплін для підготовки художньо-проектної діяльності студентів.

Результатом художньо-проектної діяльності є мультимедійні презентації, портфоліо художньо-творчих проєктів: «Молюсь, щоб повернувся», «Класика і рок: діалог епох», «Творчість Володимира Івасюка», «Ми відповідаємо за тих, кого приручили», «Вальсуюче кошеня», «Історія одного хіта Besame mucho», «Аргентинське танго», «Поезія осені під звуки роялю», «Таємниче та невідоме з життя Лесі Українки», «Гармонічна самотність фортепіанної творчості Івана Карабиця», а також участь студентів у Міжнародних та Всеукраїнських конкурсах-фестивалях у номінаціях «художньо-творчий проєкт» та «юний теоретик» та науково-практичних конференціях.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Горбенко О. Б. Метод художньо-творчих проєктів у формуванні музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музики. *Наукові записки серія: Педагогічні науки*. 2016. Вип. 155. С. 55–59.
2. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика. К.: Промінь, 2006. 432 с.
3. Олексюк О. М., Ткач М. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості. К.: Знання України, 2004. 264 с.
4. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. К.: А.С.К., 2003. 255 с.
5. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2008. 274 с.
6. Пахомова Н. Ю. Метод учебного проекта в образовательном учреждении: пособие для учителей и студентов пед. вузов. М.: АРКТИ, 2003. 112 с.
7. Тягло О. В., Цимбал П. В. Проектні технології: особливості впровадження у початковій школі. *Початкове навчання та виховання*. Х. : Вид. група «Основа», 2008. № 19–21.
8. Щолокова О. П. Проблема якості вищої музично-педагогічної освіти в контексті системного аналізу. *Наук. записки НДУ ім. М. Гоголя. Психол.-*

пед. науки. 2008. № 4. С. 16–19.

REFERENCES

1. Horbenko, O. B. (2016). *Metod khudozhn'o-tvorchyykh proektiv u formuvanni muzychno-vykonavs'koyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv muzyky* [The method of artistic and creative projects in the formation of musical and performing competence of future music teachers]. Kirovograd.
2. Masol, L. M. (2006). *Zahal'na mystets'ka osvita: teoriya i praktyka* [General artistic education: theory and practice]. Kyiv.
3. Oleksyuk, O. M. (2004). *Pedahohika dukhovnoho potentsialu osobystosti*. [Pedagogy of the spiritual potential of the individual]. Kyiv.
4. *Osvitni tekhnolohiyi: navch.-metod. Posib.* (2003). [Educational technologies: teaching method. Manual]. Kyiv.
5. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva: (teoriya i metodyka vykladannya mystets'kykh dysyplin)* [Pedagogics of Art: (theory and methodology of teaching artistic disciplines)]. Kyiv.
6. Pakhomova, N. YU. (2003). *Metod uchebnogo proyekta v obrazovatel'nom uchrezhdenii: posobiye dlya uchiteley i studentov ped. vuzov* [Method of the educational project in the educational institution].
7. Tyahlo, O. V., Tsymbal, P. V. (2008). *Proektni tekhnolohiyi: osoblyvosti vprovadzhennya u pochatkoviy shkoli* [Design technologies: peculiarities of introduction in elementary school]. Kyiv.
8. Shchokolova, O. P. (2008). *Problema yakosti vyshchoyi muzychno-pedahohichnoyi osvity v konteksti systemnoho analizu* [The problem of the quality of higher musical-pedagogical education in the context of system analysis]. Nizhyn.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛОКАРЕВА Юлія Валеріанівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Наукові інтереси: фахова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LOKAREVA Yulia Valerianovna – Candidate of Pedagogical Sciences, a Associate Professor of Art Education of the Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers of musical art.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022 р.